

τὴν σημασίαν τῆς Ἰδέας ὡς Μεθόδου δπως μᾶς ἀπέδειξαν αὐτὴν ὁ «Φαίδων» καὶ ἡ «Πολιτεία». Ἡ ὠραιότερα τῆς σημασίας ταύτης πιστοποίησις εἶνε ὅτι προϋποθέτοντες ταύτην εὐρίσκομεν τὴν βεβαίαν καὶ σχεδὸν ἀπλουστάτην λύσιν τῶν ἄλλως ἀπελπιστικῶν δυσχερειῶν τοῦ ἀκανθώδους τούτου ἔργου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Ὁ Σοφιστής.

Εἰσαγωγή.

Ὁ «Παρμενίδης» ἦτο παρὰ πολὺ πλούσιος εἰς ἀπαρχὰς νέων ἰδεῶν ἢ ὥστε νὰ κατορθώσῃ ταῦτοχρόνως νὰ τὰς ἀναπτύξῃ ὅλας τελείως. Παρμένειαν ἐν μέρει τοσοῦτον κεκαλυμμένην ὥστε θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ ἐπεξεργασθῇ αὐτὰς ἢ ἡμετέρα ἀνάλυσις ἀν δὲν εἶχομεν εἰς τὴν διαίθεσίν μας δύο ἄλλα συγγράμματα εἰς τὰ ὁποῖα σημαντικὸν μέρος τοῦλάχιστον τῶν ἀπαρχῶν τούτων ἀναπτύσσεται τελειότερον· τὰ συγγράμματα ταῦτα εἶνε ὁ «Σοφιστής» καὶ ὁ «Φίληβος».

Δὲν ἦτο βεβαίως εὐκόλον νὰ παρίδῃ τις ὅτι ὁ «Σοφιστής» εὐρίσκειται εἰς στενὴν σχέσιν πρὸς τὸν «Παρμενίδην». Διχογνωμίαι τοῦναντίον ὑφίσταντο, καὶ ὑφίστανται ἀκόμη ποῦ καὶ ποῦ, ὡς πρὸς τὴν κατὰ χρόνον σχέσιν τῶν δύο συγγραμμάτων. Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκ νέου γίνεται μνεῖα τῆς συναντήσεως τοῦ νεαροῦ Σωκράτους μετὰ τοῦ γηραιοῦ Παρμενίδου (217 C), θὰ εἶνε καθ' ἑαυτὸ σχεδὸν ἐπαρκὲς πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος. Διότι ἐὰν βεβαίως ἡ συνάντησις αὕτη, ὡς εἶνε λίαν πιθανόν, δὲν ἔλαβε πρῶτον ἄλλ' ἐπλάσθημόνον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐσωτερικῆς πλοκῆς τοῦ διαλόγου, ἢ μνεῖα ταύτης εἰς ἕτερον πλατωνικὸν ἔργον ἢ τὸν «Παρμενίδην» δὲν δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ἄλλως ἢ ὡς μνεῖα αὐτοῦ τούτου τοῦ διαλόγου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὀφείλομεν, κατ' ἀνάγκην, νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἐρμηνείαν ὅτι ἡ ἐν τῷ «Θεαιτήτῳ» μνεῖα ἀναφέρεται εἰς τὸν μελλοντα νὰ γραφῇ, καθὼς καὶ ὅτι ἡ ἐν τῷ «Σοφιστῇ» ἀφορᾷ τὸν δημοσιευθέντα ἤδη διάλογον· καὶ τοῦτο διότι τὸ χωρίον τοῦ «Θεαιτήτου», ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω (Σελ. 219), δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀναφέρεται εἰς ὑπάρχοντα διάλογον ἀλλ' εἰς σχεδιαζόμενον τοιοῦτον ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ τὸν τύπον ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἐσχεδιάζετο. Ἐνῶ, τοῦναντίον, τὸ ῥηθὲν χωρίον τοῦ «Σοφιστοῦ» σαφῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ γνωστὸν ἤδη εἰς τὸν ἀναγνώστην σύγγραμμα, ἐπαναφέρον εἰς τὴν μνημὴν τὴν εἰς τὸ σύγγραμμα ἐκεῖνο πρῶτον χρησιμοποιοῦμένην μέθωδον, τὴν μέθωδον δι' ἐρωτήσεων κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀποκρινόμενος εὐλόγως

καὶ ἡσύχως» ἀκολουθεῖ ὅπου φέρει αὐτὸν ἢ ἐρώτησις, καὶ ἡ ὁποία μέθοδος λαμβάνεται ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὴν παροῦσαν σηζήτησιν. Θὰ ἦτο ἥκιστα ἰφρυσικὸν νὰ παρεδεχθῶμεν διὰ δευτέραν φορὰν ὅτι πρόκειται καὶ ἐνταῦθα περὶ ἔργου μέλλοντος νὰ γραφῇ.

Ἄλλως τε καὶ τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ὑποκρίνεται ὁ Παρμενίδης εἰς τὸν δμώνυμον διάλογον θὰ ἦτο ἀκόμη περισσότερον παράδοξον εἰάν ἐπρόκειτο νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ «Σοφιστής», ὡς ἐκ τῆς φανεραῖς αὐτοῦ καὶ δριμείας ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ κορυφαίου τῶν ἐλεατῶν κριτικῆς τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα ἐκφέρει νεώτερος, μᾶλλον προσδευμένος φιλόσοφος τῆς σχολῆς ταύτης, προηγήθη καὶ μάλιστα, ὡς θὰ εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παραδεχθῶμεν ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς συμφωνίας τῶν δύο συγγραμμάτων, ὅτι προηγήθη αὐτοῦ ἀμέσως. Δὲν ἠδύνατο λογικῶς ὁ Πλάτων ἀποκαλύψαι μόλις πρὸ ὀλίγου τὸ σφάλμα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Παρμενίδου καὶ ἐπισήμως ἀπ' αὐτοῦ ἀποχωρισθεῖς, νὰ ἀναθέσῃ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Παρμενίδην τὴν κριτικὴν καὶ βάθυνσιν τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ θεμελιώδους θεωρίας ἐνῶ τούναντίον, κατὰ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τὴν ὁποίαν παραδεχόμεθα, ὁ ῥητὸς οὗτος ἀποχωρισμὸς ἐκδηλοῖ καταφανῶς τὴν πρόθεσιν νὰ διαλύσῃ πᾶσαν πλάνην εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ δώσῃ ἀφορμὴν, ὡς πρὸς τὴν στάσιν αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν ἐλεατῶν, ἢ διαλογικὴ μορφή τοῦ «Παρμενίδου».

Ἴσως ὅμως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγερθῶσιν ἀντιρρήσεις ἐναντίον τῆς προτάξεως τοῦ «Παρμενίδου» ἐκ τοῦ ὅτι, ἀπὸ πραγματικῆς ἀπόψεως, δὲν φθάνει ὁ «Σοφιστής» σπουδαίως πέραν τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν τοῦ «Παρμενίδου», μάλιστα οὐδὲ κἂν φθάνει μέχρι τῶν μεγαλειτέρων ἐκείνου βαθῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἰκανώτατος συγγραφεὺς δὲν φθάνει εἰς ἕκαστον ἐπόμενον αὐτοῦ ἔργον, πέραν ὅλων τῶν προηγηθέντων. Ἄλλως τε διατηρεῖ ὁ «Σοφιστής» πλήρη τὴν ὑπερβολὴν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν μεγαλειτέραν ἀυστηρότητα τῆς μεθόδου, τὴν ἀμιγεστέραν συναγωγὴν τῶν εὐαριθμῶν τῶν ἄλλ' ἀσφαλέστερον τεθεμελιωμένων ἀρχῶν αὐτοῦ. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ τοῦ διαλόγου τούτου ἐπιστρέφει ὁ Πλάτων εἰς τὴν ἐν τῷ «Φαίδωνι» διαγραφείσαν μέθοδον τῆς ἀπ' εὐθείας συναγωγῆς. Ἡ διμερῆς ἢ μᾶλλον ὀκταμερῆς συναγωγὴ τοῦ «Παρμενίδου», λίαν χρήσιμος διὰ τὸν εἰδικὸν αὐτῆς σκοπὸν, ἦτο παροδική, δὲν ἐπρόκειτο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κανὼν, νὰ ἐκτοπίσῃ διὰ παντὸς τὴν ἀπλήν, κατ' εὐθείαν γραμμὴν πορείαν τῆς συναγωγῆς ἐκ τῶν ἐπαρκῶς βεβαιωμένων θεμελιωδῶν προϋποθέσεων, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ὁ «Φαίδων». Ἀπεδείχθη χρήσιμος ὄχι μόνον ἀπλῶς διὰ τὸν παιδαγωγικὸν σκοπὸν τῆς ἀσκήσεως εἰς τὰς λεπτότητας καὶ ὑπερλεπτότητας τῆς διαλεκτικῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρώτην ἀνίχνευσιν σπουδαίων, μέχρι τοῦδε μὴ ἀνακαλυφθεισῶν μεταξύ τῶν ἐννοιῶν σχέσεων. Ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης διατηρεῖ ὁ «Σοφιστής» ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐν τῷ ὁποίῳ κυρίως ἔκειτο ἢ εἰς ἰδέας παραγωγικὴ αὐ-

τῆς δύναμις: τὴν ἀκριβῆ καὶ τελείαν ἐπεξεργασίαν καὶ τῶν ἀρνητικῶν ἀληθειῶν πρὸς ἀνεύρεσιν νέων θετικῶν τοιούτων· μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν ἀκολουθεῖ ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀπλουστέραν καὶ φυσικωτέραν ὁδὸν, εὐρίσκει δὲ τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπακολουθούσῃ ἐντελῶς ἀπ' εὐθείας ἀναπτύξει τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ οὐδόλως ἐγένετο ἐν τῷ «Παρμενίδῃ». Καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη ἀκόμη ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἐργασίας ἀναμφιβόλως ὑποδεικνύει ὅτι μεταγενέστερος εἶνε ὁ «Σοφιστής».

Χάριν τῆς πληρεπτέρας κατανοήσεως τῆς ἐσωτερικῆς συναφείας τοῦ «Σοφιστοῦ» πρὸς τὸν «Παρμενίδην» θὰ ὑποδείξωμεν συντόμως τὰς σπουδαιότερας ἰδέας αἱ ὁποῖαι εἰσήχθησαν ὑπὸ τοῦ «Παρμενίδου» μᾶλλον ἐν παρόδῳ καὶ κεκαλυμμένως πως, ἐπανέρχονται δὲ πάλιν ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν ἐν τῷ «Σοφιστῇ».

1. Ἡ βία διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀξίας τῶν ἰδεῶν ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὡς ἀφετηρίαν τὸν καθορισμὸν τῶν ὅρων τοῦ δυνατοῦ τοῦ κρινομένου ἐν γένει, ἐξ οὗ ἀπορρέει πρὸ παντὸς ἡ γενικὴ ἀξίωσις τοῦ νὰ ὑπάρχῃ νὰ συνδεθῶσιν οἱ θεμελιώδεις τῆς καθαρᾶς διανοήσεως καθορισμοί. Παραδείγματος χάριν: ἡ ἐνότης ἀντιφράσκει πρὸς τὴν ποικίλιαν φαίνεται ἄρα ὡς λογικῶς ἀποκλείουσα αὐτήν, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ ἔργου αὐτῆς ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς γνώσεως, ὡς εἰς ἐκ τῶν θεμελιωδῶν αὐτῆς τρόπων ἐνεργείας ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸν ὅλον τρόπον ἐνεργείας, σημαίνει κατ' ἀνάγκην ἐνότητα ἐνὸς ποικίλου, δὲν ἀποκλείει ἄρα τὴν ποικίλιαν ἀλλὰ τοῦναντίον περιλαμβάνει αὐτήν. Καὶ ἀντιστρόφως: τὸ ποικίλον εἶνε κατ' ἀνάγκην ἐν ποικίλον, ἄρα πάλιν ἐν. Ἄναλογος εἶνε ἡ σχέση μεταξὺ ταυτότητος καὶ διαφορᾶς. Ἐν ὁμοίᾳ ἀμοιβαίᾳ σχέσει εὐρίσκονται πρὸς ἀλλήλους οἱ καθορισμοὶ ποσότητος καὶ ποιότητος, καὶ οὕτω τέλος ὅλα αἱ θεμελιώδεις λειτουργίαι τῆς διανοήσεως πρὸς ὅλας.

2. Ἡ διεξαγωγή τοῦ κανόνος τούτου κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις ἀπαιτεῖ σύστημα τῶν θεμελιωδῶν τῆς διανοήσεως καθορισμῶν. Τοιοῦτον σύστημα ὑπεδηλώθη εἰς τὰς δύο πρώτας συναγωγὰς τοῦ «Παρμενίδου» χωρὶς ὅμως νὰ φθάσῃ οὗτος μέχρι ἀκριβεστεροῦ ἀφορισμοῦ καὶ ἀσφαλοῦς συναγωγῆς αὐτοῦ. Ὁ «Σοφιστής» ἐπιλαμβάνεται ταύτης καίτοι τῇ ἀληθείᾳ δὲν φέρει αὐτὴν πέραν πρώτων τινῶν βημάτων.

3. Ἡ ἀπὸ καθορισμοῦ εἰς καθορισμὸν ἐν τῇ διανοήσει πρόοδος, τὸ διανοεῖσθαι ὡς λογικὴ λειτουργία καὶ πρόοδος εἶχε φθάσει, ἐπὶ τῇ βίᾳ ταύτῃ, ἐν τῷ «Παρμενίδῃ» εἰς μοναδικὸν μέχρι τοῦδε σημεῖον σαφηνείας. Διὰ πρώτην φασὶν κυρίως ἠρευνήθησαν διὰ τοῦ τρόπου τούτου τελείως λογικῶς αἱ μέχρι τοῦδε ὡς προβληματικαὶ διαρκῶς παρουσιαζόμεναι ἔννοιαι τῆς γενέσεως, τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀλλοιώσεως.

Ὅχι μόνον δ' ἔφθασεν ἡ ἔρευνα ἐκ νέου μέχρι τῶν ἐν τῷ «Φαίδωνι» ἤδη περιλαμβανομένων ἀπαρχῶν τῆς γνώσεως τοῦ χρόνου ὡς γενικοῦ ὄρου τοῦ δυνατοῦ τῆς συνενώσεως ἀντιπρακτικῶν καθορισμῶν διὰ τῆς διαφορᾶς τοῦ σημείου τῆς ἀναφορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐβεβαιώθη προσέτι ὅτι ὁ χρόνος κατ' ἑαυτὸν δὲ ν' ἐξηγεῖ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὸ Α εἰς τὸ μὴ-Α. Ἡ μετάβασις αὕτη εἶνε ἐκτὸς τοῦ χρόνου. Σητοῦται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς τῆς διανοήσεως, ἐπὶ τοῦ ὅτι ἐπειδὴ τὸ Α καὶ τὸ μὴ-Α οἶονεὶ συνορευουσιν ἐν τῇ διανοήσει, θὰ εἶνε ἐπίσης ἐν τῇ διανοήσει δυνατὴ καὶ ἀναγκαία ἡ ὑπέρβασις τοῦ ὄρου τούτου, ἡ ὁποία ὑπέρβασις, κατ' ἑαυτὴν προηγείται τοῦ χρόνου, καθιστῶσα τὸ πρῶτον νοητὴν τὴν ἄλλως μὴ δυναμένην νὰ νοηθῇ ἔννοιαν αὐτοῦ. Καὶ τούτου τοῦ θέματος ἐπανευρίσκωμεν αἰσθητὰς ἀπηχήσεις εἰς τὸν «Σοφιστήν», ὁ μόνος δὲ λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου δὲν ἀναπτύσσεται περισσότερο εἶνε ὅτι ἀκριβῶς τὸ θέμα τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τελείως ἐρευνηθὲν ὑπὸ τοῦ «Παρμενίδου».

4. Ἡ ἐπεξεργασία καὶ τῆς ἀρνητικῆς υποθέσεως ὅτι «τὸ ἐν δὲν ὑπάρχει» ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἐμβροθὴ λογικὴν συζήτησιν περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ μὴ-εἶναι. Καὶ αὐτὸ τὸ μὴ-ὄν τίθεται ὡς μὴ-ὄν ἐν τῇ διανοήσει· δυνάμει τῆς θέσεως ταύτης εἶνε μόλις ταῦτα τί περὶ τοῦ ὁποίου πολλὰ τ' ἀληθῆ δύνανται νὰ λεχθῶσι. Ἐὰν τὸ πρῶγμα δὲν εἶχεν οὔτω, κατ' ἀρχὴν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν (λογικῶς) νὰ τὸ ἐκφράσωμεν, οὔτε τοῦτο: τὸ ὅτι δὲν θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ εἴπωμεν περὶ αὐτοῦ. Κατ' ἀνάγκην ἄρα ὀφείλει νὰ μετέχη τὸ εἶναι τοῦ μὴ-εἶναι καὶ τὸ μὴ-εἶναι τοῦ εἶναι. Εἶναι καὶ Μὴ-εἶναι ἀπομιλύπονται ὡς λειτουργίαι τῆς διανοήσεως ἵνα δικαιώματα ἔχουσαι καὶ εἰς οὐσιώδη σχέσιν πρὸς ἀλλήλας εὐρισκόμεναι· ἐντῷ τὸ μὴ-εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἑλατῶν ἀποκλείει τὸ εἶναι, καὶ τὸ εἶναι τὸ ὁποῖον ἀπολύτως ἀποκλείει τὸ Μὴ-εἶναι μεταβιάλλονται οὕτως εἰς τὸ μὴ δυναίμενον οὔτε νὰ νοηθῇ οὔτε νὰ λεχθῇ. Ἐν στενοτάτῃ δὲ πρὸς ταῦτα συναρπεία ἐπιχειρηματεύθη ἤδη ὁ «Παρμενίδης»

5. τὸ πρόβλημα τοῦ φαινομένου, λύσεις μάλιστα αὐτὸ ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεμελιώδη αὐτοῦ ἰδέαν· καίτοι ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο πρόκειται περὶ νύξεων αἱ ὁποῖαι κατέστησαν εἰς ἡμᾶς αἰσθητὰ τὰ ἄμετρα βάθη τοῦ προβλήματος μᾶλλον ἢ ὅτι ἀνήλκυσαν ταῦτα εἰς τὸ φῶς τῆς ἐρεῦνης. Κατὰ τὴν πληροστέραν τῶν νύξεων τούτων φαίνεσθαι σημαίνει ἀπλῶς τὴν ἐπ' ἀπειρον δυνατότητα τοῦ καθορισμοῦ, τοῦθ' ὕπερ βεβαίως ἐμπερικλείει καὶ τὸ σχετικὸν μόνον κῦρος ἐνὸς ἐκάστου ἀποκτηθέντος τοιούτου καθορισμοῦ. Τὸ φαίνεσθαι μεταβάλλεται τοιουτοτρόπως εἰς εἶδος τι εἶναι, γίνεται μάλιστα, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἐκφράσεων καὶ ἐντελῶς ἀντιθέτως πρὸς τοὺς μέχρι τοῦδε ἰσχυρισμοὺς τοῦ Πλάτωνος, ἀντικείμενον τῆς «σαφοῦς» διανοήσεως, τοῦ λογισμοῦ· κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα πορίσματα τοῦ διαλόγου ἀποτελεῖ τὸ διανοεῖσθαι τοῦτο τὸ μόνον ἀντικει-

μενικὸν διανοεῖσθαι, ἡ πείρα, ἀνυψουμένη εἰς διανόησιν, τὸ μόνον ἀνήκον εἰς ἡμᾶς εἶδος γνώσεως, τὸ δὲ καθαρὸν ἀπηλλαγμένον τῆς πείρας διανοεῖσθαι τὰς ἀφηρημένας ἐννοίας, ἐφ' ὅσον πρόκειται τοῦτο νὰ εἴνετι καθ' ἑαυτὸ, ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν ἐσφαλμένον ἰδεῶδες, ὄχι μόνον ἄλυτον ἀλλὰ καὶ ἐσφαλμένως διατυπούμενον πρόβλημα.—Τὸ ζήτημα τοῦ μὴ—εἶναι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι κανονίζεται, μετὰ σχεδὸν πλήρη συζήτησιν, τελείως ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ προηγηθέντος σιγγραμματος. Τὸ ζήτημα ὅμως τοῦ φαίνεσθαι καὶ μὴ εἶναι ἀποτελεῖ κυρίως τὸ θεμελιῶδες ζήτημα πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ὁποίου συνενοῦνται ἐν τέλει ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἐν τῷ «Σοφιστῇ» συζητήσεις. Ἐὰν δὲ ὁ «Σοφιστής» πράγματι δὲν φθάνει ἐκ νέου μέχρι τῶν τελευταίων ἐκείνων βαθῶν τοῦ «Παρμενίδου» τὰ ὅποια ἀναπτύσσουνσι τὸν πλατωνισμόν σχεδὸν μέχρι τοῦ ὁρίου ἐκείνου ἐνθα ὑπερνικᾷ ἑαυτόν, τὸ γενικὸν οὐχ ἥττον ἀποτέλεσμα συμφωνεῖ τελείως πρὸς τὸν «Παρμενίδην» τ. ε. ὅτι τὸ φαίνεσθαι εἶνε ἐξ ἴσου θετικόν τι ὅσον καὶ τὸ μὴ—εἶναι κατὰ τὰ ἐν τῇ προηγουμένη συναγωγῇ ἐκτεθέντα. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ θεμελιώδης σχέσις τῶν καθαρῶν τῆς διανοήσεως καθορισμῶν πρὸς τὸ χ τῆς πείρας δὲν ἐξετάζεται ἐνταῦθα τόσον ὀξυκῶς ὅσον ἐν τῷ «Παρμενίδῃ»· ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅμως ταύτης εἶνε δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς συμπλήρωμα τοῦ «Σοφιστοῦ» ὁ «Φίληβος» ὅπου ἡ συνάρεια πρὸς τὸν «Παρμενίδην» εἶνε ἐπίσης λίαν καταφανής.

Τὸ πλούσιον τοῦτο περιεχόμενον τοῦ «Σοφιστοῦ» δὲν ἐκτίθεται βεβαίως ἐν τῇ ἐνταῦθα σκιαγραφηθεῖσῃ σειρᾷ. Ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ γίνεται μᾶλλον ἐπὶ τῇ βάσει ἀπλουστᾶιης καὶ διαυγοῦς διατάξεως ἢ ὅποια, γνησίως πλατωνικῶ τῷ τρόπῳ, ἀρχομένη ἀπὸ ἀσημάντου τινὸς γεγονότος μᾶς φέρει οἶονεὶ ἐξ ἀπροόπτου εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἐρευνομένου ζητήματος.

Τὸν ἐξ' ἑλέας ξένον ὁ ὁποῖος πρόκειται ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διαλόγου παρουσιάζει ὁ Θεόδωρος εἰς τοὺς συνηθροισμένους φίλους ὡς φιλόσοφον. Τοῦτο δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸ ἐρώτημα, τί ἄρα γε κατ' οὐσίαν εἶνε ὁ φιλόσοφος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς δύο ἄλλους τὸν σοφιστὴν καὶ τὸν πολιτικὸν πρὸς τοὺς ὁποίους εὐκόλως συγγέεται; Πρόκειται κατὰ σειρὰν νὰ καθορισθῶσιν αἱ τρεῖς αὗται ἐννοιαὶ καὶ ἡ μὲν ἐννοια τοῦ σοφιστοῦ ὡς καὶ ἡ τοῦ πολιτικοῦ ζητοῦνται εἰς τὸν προκείμενον καὶ τὸν ἐπόμενον διάλογον (εἰ ὁποῖοι κατ' οὐσίαν ἀποτελοῦσι δύο μέρη ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ διαλόγου)· τρίτον ὅμως μέρος ὅπου νὰ περιγραφῆται αὐτὸς οὗτος ὁ φιλόσοφος, τοῦ ὁποίου ὁ ὁρισμὸς ἀρχικῶς ἐζητήθη, δὲν ἐγράφη.

Διάφοροι ἀπόπειραι πρὸς ὁρισμὸν τοῦ σοφιστοῦ ἔχουσιν ὡς μόνον ἀποτέλεσμα νὰ ἐξάρωσι διάφορα καὶ μάλιστα ἥσσονος σπουδαιότητος γνωρίσματα. Τέλος ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ σοφιστής εἶνε «ἀντιλογικὸς» τ. ε. ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὴν τέχνην τοῦ ἀντιλέγειν, καὶ μάλιστα ἐπὶ πάντων τῶν δυνατῶν θεμάτων· καὶ τοῦτο ὄχι διότι γνωρίζει τὰ πάντα

ἀλλὰ διότι γνωρίζει νὰ φαίνεται ὡς εἶν νὰ ἐγίγνωσκε τὰ πάντα καὶ διὰ τῆς φαινομενικῆς ταύτης γνώσεως νὰ θαμβῶνῃ ἐκείνους οἱ ὅποιοι γιννώσκουσι περὶ τοῦ πράγματος τόσον ὀλίγα ὅσον καὶ οὗτος. Ἡ σοφιστικὴ εἶνε κατὰ ταῦτα γένος τῆς μιμητικῆς τέχνης ἢ ὁποῖα ὅμως, πρὸς τούτους, δὲν ἀπομιμεῖται τὸ ἀληθὲς πρᾶγμα ἀλλὰ τὸ φαινόμενον.

Καὶ μόλις οὕτω τίθεται τὸ βαθύτερον πρόβλημα τοῦ ὁποίου ἡ διατύπωσις φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ μόνος σοβαρὸς σκοπὸς τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εἰρωνικῶν τούτων ἀποπειρῶν πρὸς ὄρισμὸν τοῦ σοφιστοῦ. Τοῦτέστι: τί ἄρα γε εἶνε κατ' οὐσίαν τὸ παραδόξον τοῦτο: φαίνεσθαι καὶ μὴ—εἶναι, τοῦτο τὸ «δοξάζειν» καὶ λέγειν περὶ τινός τι τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε; Φαίνεται ὡς εἶν νὰ ἐτίθετο οὕτω εἶδος τι εἶναι τοῦ μὴ—ὄντος ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ Παρμενίδου ὅτι τὸ μὴ—εἶναι κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ εἶνε τ. ἔ. νὰ λαμβάνῃ χώραν. Εἰς τοῦτο τὸ μοναδικὸν πρόβλημα ἀναφέρεται ὁλόκληρος, ἢ μόνη ἄλλως τε ἐνδιαφέρουσα ἡμᾶς, κυρία συζήτησις (236 D—264 B). Περαιτωθείσης ταύτης ἀναλαμβάνεται, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων αὐτῆς, ὁ καὶ πρότερον, ἐξαιρέσει τῆς βαθύτερον φερούσης ἀπορίας ἐκείνης, ἐπαρκῶς βεβαιωμένος καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ σοφιστοῦ καὶ φέρεται εἰς πέρας ἐντελῶς ἐν τῷ προηγουμένως ἐκτεθέντι πνεύματι.

Ἡ κεντρικὴ ἔρευνα διαιρεῖται ἀπλῶς εἰς πρόβλημα καὶ λύσιν. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ προβλήματος ἄρχεται, οὐσιαστικῶς, ἀπὸ τῆς ἐννοίας τοῦ μὴ-εἶναι, κατ' ἀνάγκην ὅμως στρέφεται καὶ πρὸς τὴν ἀμέσως ἀντίθετον πρὸς αὐτὴν θετικὴν ἐννοιαν τοῦ εἶναι ἢ ὁποῖα ἀποδεικνύεται ὄχι ὀλιγώτερον δυσχερῆς. Ἡ λύσις, τοῦναντίον, ὁρμᾶται ἀπὸ τοῦ ἐντελῶς ῥιζικοῦ ζητήματος τοῦ δυνατοῦ τοῦ εἶναι τ. ἔ. τῆς συνδέσεως ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἀπαιτεῖ γενικῶς τὸ δυνατόν τῆς συνδέσεως τῶν ἐννοιῶν. Ἔργον τῆς Διαλεκτικῆς εἶνε νὰ ἀπομασίῃ ποῖαι ἐννοιαὶ εἶνε δυνατόν νὰ συνδεθῶσι καὶ μετὰ ποίων. Ἡ Διαλεκτικὴ ὅμως οὐσιωδῶς ταυτίζεται πρὸς τὴν φιλοσοφίαν· οὕτω δὲ ἐξ ἀπροόπτου εὑρομεν τὴν ἐννοιαν τοῦ φιλοσόφου πρὸ τῆς τοῦ σοφιστοῦ τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖ διατὶ ὁ Πλάτων μετὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ «Σοφιστοῦ» καὶ τοῦ «Πολιτικοῦ» παρητήθη τοῦ σχεδίου ν' ἀφιερῶσιν εἰδικὴν ἔρευναν εἰς τὸν φιλόσοφον. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς οὕτω ἀρξαιμένης συζητήσεως ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν τῆς διανοήσεως καθορίζεται κατόπιν ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ εἶναι καὶ ἢ τοῦ μὴ-εἶναι· καὶ μάλιστα ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ μὴ-εἶναι ὡς ταυτιζόμενον πρὸς τὴν διαφορὰν δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀντίθετον τοῦ εἶναι· εἶνε ἄρα δυνατόν τὸ εἶναι τοῦ μὴ ὄντος, καὶ κατὰ συνέπειαν δυνατόν νὰ λεχθῇ τι ἐσφαλμένως, δυνατὴ ἢ ἐσφαλμένη κρίσις, δυνατόν τὸ ψευδὲς φαινόμενον· οὕτω δὲ δικαιολογεῖται καὶ ἢ τὸ δυνατόν τοῦτο πρὸς ὑποθέτουσα ἐννοία τοῦ σοφιστοῦ.

1. Ἀπορίαι ἀφορώσαι τὸ Μὴ-εἶναι.

Ἡ τὸ μὴ εἶναι ἀφορώσα ἔρευνα κατευθύνεται, ἀμέσως ἄνευ περιστροφῶν, εἰς τὸ κύριον σημεῖον. Τὸ ἀπόλυτον μὴ-εἶναι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν, κατ' ἀρχήν, νὰ ἐκφρασθῆ (περὶ Παρμ. 161 Α). Δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς τι τὸ ὁποῖον εἶνε, ἄρα ἐν γένει δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς τι, διότι τὸ «τι» τοῦτο σημαίνει ἤδη κατὰ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει, ἀδύνατον δὲ νὰ νοηθῆ ὅτι δήποτε ἄνευ τοῦ εἶναι· πλὴν τούτου σημαίνει καὶ ἔν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξηγεῖται, κάπως ἐπιπολαίως, ὡς ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, προσέτι δὲ καὶ ὡς ἐξῆς: ὅτι δὲν εἶνε ἐν θὰ εἶνε μηδέν, ἄρα δὲν θὰ εἶνε ἀπολύτως τίποτε. Μάλιστα δὲν ἐπιτρέπεται καὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι ὅποιος λέγει τοῦτο λέγει μηδέν, ἀλλὰ ἐν γένει ὅτι δὲν λέγει τίποτε.— Ἀριθμὸς δύναται κατ' ἀρχήν ν' ἀποδοθῆ μόνον εἰς ὅτι εἶνε ὄχι δὲ καὶ εἰς τὸ μὴ ὄν. Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἀνάγκην θὰ ἐκφέρομεν τὸ μὴ-ὄν εἴτε εἰς τὸν ἐνικὸν εἴτε εἰς τὸν πληθυντικὸν δὲν εἶνε δυνατόν κατ' ἀρχήν ἄνευ ἰριθμοῦ νὰ ἐκφράσωμεν αὐτὸ διὰ τοῦ στόματος οὔτε νὰ συλλάβωμεν αὐτὸ διὰ τῆς διανοίας.

Αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἄρα τὸ μὴ-ὄν οὔτε νὰ ἐκφράσωμεν δυνάμεθα ἐγκύρως, οὔτε νὰ ἐκφέρωμεν, οὔτε νὰ διανοηθῶμεν· εἶνε ἀ-νόητον, ἄρρητον, μὴ δυνάμενον νὰ ἐκφρασθῆ διὰ λέξεων, ἄνευ ἐννοίας, **ἀλογόν τι**. Ἡ δὲ χειρίστη ὄλων ἀντίφρασις εἶνε ὅτι ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν λέγομεν πάντα ταῦτα περὶ τοῦ μὴ-ὄντος (ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀποδοθῆ εἰς αὐτὸ οὔτε ἐνότης, οὔτε ποικιλία, ὅτι εἶνε «ἀνόητον», ἄρρητον κτλ.) ἀποδίδομεν εἰς αὐτὸ πρῶτον ἀριθμὸν (ἀφοῦ ὁμιλοῦμεν περὶ αὐτὸ εἰς τὸν ἐνικόν), ἔπειτα εἶναι (ἀφοῦ λέγομεν ὅτι εἶνε ἄρρητον κτλ.). Μάλιστα δὲν θὰ ἐπετρέπετο νὰ τὸ ἀποκιλῶμεν «τὸ ὄδε» διότι τὸ τοιοῦτον ἀποιελεῖ ἤδη ἐνικὸν ὃ ὁποῖος θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προσδώσῃ εἰς αὐτὸ τοῦλάχιστον τὸν θετικὸν καθορισμὸν τῆς ἐνότητος.

Διὰ τοῦτο, ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἐκφρασθῶμεν περὶ τοῦ μὴ-εἶναι, πάντοτε θὰ εἶνε δυνατόν ν' ἀποδείξωσιν ἡμᾶς ἀντιφάσκοντας πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἡ τέχνη τοῦ σοφιστοῦ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι δίδει ψευδῆ εἰκόνα τοῦ ἀληθοῦς, πολὺ δικαίως θὰ ζητήσῃ οὗτος πρωτίστως ἀπὸ ἡμᾶς ὄρισμὸν τῆς εἰκόνας, πᾶσα ὁμῶς ἀπόπειρα πρὸς ὄρισμὸν αὐτῆς θὰ φέρει ἐπὶ τῆς ἐννοίας ταύτης εἰς φῶς τὴν παράδοξον ἐκείνην συμπλοκὴν τοῦ μὴ-εἶναι μετὰ τοῦ εἶναι: ἐπειδὴ ἡ εἰκὼν δὲν εἶνε τὸ ἀπεικονιζόμενον, εἶνε μὴ ὄντι τὸ ὄπφ ἢ εἰκὼν ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶνε. Ἡ ἔὰν εἴπωμεν ὅτι ἑξαπατᾷ δι' ἀπατηλῶν εἰκόνων τ. ἔ. κάμνει ὥστε ἡ ψυχὴ ἡμῶν νὰ ἔχη ψευδεῖς (τ. ἔ. τὸ ἀντίθετον ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶνε) παραστάσεις, ἢ ἂν μάλιστα παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχει πλάνη, τοῦτο σημαίνει ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ εἴπη τις περὶ ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶνε ὅτι δὲν εἶνε, περὶ ἐκείνου τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ὅτι εἶνε· ἀλλὰ τότε θὰ παραδεχόμεθα ὅτι πράγματι εἰς τὰ λεγόμενά μας καὶ εἰς τὰ νομιζόμενα ὑφίσταται ἡ ἀντίφρασις:

τ. ἔ. τὸ εἶναι τοῦ μὴ-ὄντος, ἢ ὁποῖα ἀντίφρασις κατὰ τὰ προηγουμένως ἀποδειχθέντα ὄφειλεν, ὡς γνωστόν, νὰ μὴ δύναται νὰ λαμβάνῃ χώραν.

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι θὰ παραστῇ ἀνάγκη, παρὰ τὴν γνώμην, τοῦ «πατρὸς Παρμενίδου» ὁ ὁποῖος καὶ διὰ πεζοῦ καὶ ἑμμέτρου λόγου πάντοτε τὸ ἐναντίον ὑπεστήριξε, νὰ ἀποφασίσωμεν νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι μὴ ὅλα ταῦτα ἀφ' ὧρισμένης ἀπόψεως τὸ μὴ-ὄν εἶνε καὶ τὸ ὄν δὲν εἶνε (241 D).— Σημειωτέον ὅτι μέχρι τοῦδε ἐθεωρεῖτο αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶναι ὡς ἀναμφισβήτητον. Τὸ δεύτερον μέρος τῆς κριτικῆς ἀναλύσεως θὰ ἀποδείξει ὅτι ἡ ἔννοια αὕτη ὑπόκειται εἰς δυσχερείας οὐχὶ μικροτέρας τῆς τοῦ μὴ-εἶναι.

Ἡ κριτικὴ αὕτη τῆς ἐννοίας τοῦ μὴ-εἶναι ἀπευθύνεται, ἀφ' ἐνὸς μὲν, πλήρης εἰρωνείας ἐναντίον τοῦ σοφιστοῦ ὁ ὁποῖος νομίζει ὅτι ἐν γένει ἐξεμηδένισε τὴν ἔννοιαν ταύτην ἀποδείξας ὅτι τὸ μὴ-εἶναι, ἀπολύτως λαμβανόμενον (πραῖγμα ἄλλως τε περιλόγον) εἶνε ἀληθῶς καὶ ὁ οἰονδίποτε τρόπος ἀδύνατον· ἀφ' ἑτέρου ὅμως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς εἰρωνείας ἀπευθύνεται ἡ κριτικὴ ἐναντίον τῆς θεωρίας τοῦ Παρμενίδου ὅτι: μόνον τὸ εἶναι ὑπάρχει, τὸ μὴ-εἶναι δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως, εἶνε ἀνόητον, ἄρρητον· τοιαύτη ἀρχὴ ἀποδεικνύεται ἀντιφάσκουσα πρὸς ἑαυτήν, διότι ἀκριβῶς καὶ ἦν στιγμὴν λέγομεν περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶνε ἄρρητον, ἀναιροῦμεν διὰ τῆς πράξεως τὸ λεχθέν τοῦτο διότι θέτομεν αὐτὸ ὅπωςδήποτε ἐν τῇ διανοήσει ὡς τι τὸ ὁποῖον τρόπον τινὰ ὑπάρχει. Ὁ Παρμενίδης εἶχεν ἐννοήσει ὅτι εἶναι ἐκαρτίζει, ἐν γένει, τὴν ἐν τῇ διανοήσει θέσιν· δὲν ἠγνόησεν ὅμως ὅτι ἡ ἄρνησις, τὸ μὴ-εἶναι, εἶνε οὐχὶ ὀλιγώτερον οὐσιώδης τρόπος τοῦ θέτειν ἐν τῇ διανοήσει. Ἡ γενικὴ αὕτη ἔννοια τοῦ εἶναι προὑποτίθεται διαρκῶς ἐνταῦθα: πᾶν ὅ,τι ἐν γένει λέγεται ὡς τι, ὡς ἓν, μάλιστα ὡς «αὐτὸ», εἶνε δυνάμει καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἀκριβῶς τῆς πράξεως ταύτης τοῦ λέγειν. Οὕτω εἶνε ὁ ἀριθμὸς διότι ἄνευ ἀριθμοῦ οὐδὲν δύναται «νὰ λεχθῆ διὰ τοῦ στόματος ἢ νὰ νοηθῆ διὰ τῆς διανοίας». Οὕτω ὅμως εἶνε καὶ τὸ μὴ-εἶναι ἀφοῦ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκφρασθῆ καὶ νὰ νοηθῆ, ἀφοῦ τίθεται καὶ πολλὰ εἴμεθα εἰς θέσιν ἐπιτυχῶς περὶ αὐτοῦ νὰ εἴπωμεν. Δυνάμεθα ἄρα νὰ προῖδωμεν τὸ θετικὸν ἀποτέλεσμα: εἶνε τοῦτο τὸ ἐκ τοῦ «Παρμενίδου» ἤδη γνωστόν εἰς ἡμᾶς. Καὶ τὸ μὴ-εἶναι εἶνε ὁπωσοῦν: εἶνε καὶ μὴ-εἶναι δὲν ἀποκλείουσιν ἄρα ἀλλήλα, τοῦναντίον μάλιστα, ὡς ἀρχέγονοι λειτουργοὶ τῆς νοήσεως, οὐσιωδῶς σχετίζονται πρὸς ἀλλήλας, θέτουσιν ἀμοιβαίως ἀλλήλας.

Ὁ τελικὸς ὅμως προσδιορισμὸς τοῦ μὴ-εἶναι θὰ πρέπει μᾶλλον νὰ λάβῃ ὡς ἀφετηρίαν τὴν ἔννοιαν τοῦ εἶναι· διὰ τοῦτο ἀνάγκη πρωτίστως νὰ στραφῇ ἡ συζήτησις, ἀπὸ τῆς αὐτῆς κριτικῆς ἀπόψεως, πρὸς τὴν ἔννοιαν ταύτην.

2. Ἀπορίαι ἀφορῶσαι τὸ εἶναι

Ἡ ἔννοια τοῦ μὴ εἶναι ἀπεδείχθη δυσχερής. Ἀλλὰ μήπως ἡ τοῦ εἶναι περιέχει ὀλιγωτέρας δυσχερείας ;

A.) Οἱ «παλαιοὶ» (οἱ πρὸ τοῦ Σωκράτους φιλόσοφοι) ἔδιδον ἀνεξετάστως ὁρισμοὺς περὶ τοῦ ὁποῖον τι κατὰ ποσὸν καὶ ποιὸν ἦτο τὸ εἶναι. Λέγοντες τοῦτο ἠγνόουν ἄρα γε κἄτι ; ἠγνόουν τι κυρίως σημαίνει αὐτὸ τὸ εἶναι κατ' ἑαυτὸ περὶ τοῦ ὁποῖου πάντα ταῦτα ἔλεγον ; Μεθοδικῶς ἐργαζόμενοι ὄφειλον περὶ τούτου πρωτίστως νὰ δώσωσι λόγον (243 D).

Λέγουσι, παραδείγματος χάριν, ὅτι τὸ εἶναι εἶνε δύο εἰδῶν, θερμὸν καὶ ψυχρὸν. Τί σημαίνει ἄρα γε ἐνταῦθα τὸ ὑποκείμενον : τὸ εἶναι εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται ἡ διττὴ αὕτη ιδιότης ; Σημαίνει τρίτον τι, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑπάρχωσι πράγματι τρία καὶ ὄχι δύο ; Πάντως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίη ἓν ἐκ τῶν δύο ἐκείνων, διότι θὰ ἦσαν τότε ὄχι δύο ἀλλὰ ἓν.—Ἡ λέγουσιν ὅτι εἶνε ἓν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει «εἶναι» καὶ «ἓν» σημαίνουσιν ἄρα γε τὸ αὐτό ; «Ἐν» καὶ «ὄν» εἶνε ἄρα γε δύο ὀνόματα ἑνὸς πράγματος ; Ἀλλὰ πῶς δύο ὀνόματα ἢ καὶ ἓν μόνον ἔνομα ἑνὸς πράγματος ἀφοῦ κατ' ἀρχὴν ἓν εἶνε τὸ ὄν ; ὄνομα καὶ πρᾶγμα θὰ ἦσαν ἤδη δύο ἀφοῦ τὸ ὄνομα δὲν δύναται νὰ εἶνε ὄνομα τοῦ μηδενὸς ἢ ὄνομα τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ πράγματός τινος ὡς διαφόρου ἀπὸ τὸ ὄνομα.

Περαιτέρω : ἐὰν τὸ ἓν ὄν εἶνε, ὡς λέγει ὁ Παρμενίδης, ἓν ὅλον, —οὗτος δὲ περιγράφει αὐτὸ ὡς ἀπὸ τοῦ κέντρου ἴσον πρὸς πάντα τὰ μέρη—, τότε θὰ ἔχει μέσον καὶ ἄκρα, ἄρα μέρη. Ἦδη εἶνε μὲν βέβαιον ὅτι διηρημένον τι, ἐφ' ὅσον λαμβάνομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ σύνολον τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἀποτελεῖ πράγματι ἓν ὅλον, ἀλλὰ τότε δὲν εἶνε πλέον αὐτὸ τὸ ἓν· τὸ ἓν κατὰ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἔννοιαν (ἀληθῶς ἓν, ὁμοίως : Παρμ. 159 C) ἀνάγκη νὰ εἶνε ἄνευ πληθύος, ἄρα : ἄνευ μερῶν. Ἄν ὅμως παραιτηθῶμεν ἐντελῶς τῆς ιδιότητος τοῦ ὅλου, τότε τὸ εἶναι «θὰ ἔπασχεν ἔλλειψιν ἑαυτοῦ» (245 C, ὑπαινίσσεται τὸν στίχον τοῦ Παρμενίδου 8,33, Diels) ἔστερημένον ὅμως τοῦ ἑαυτοῦ του θὰ ἦτο (ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης) μὴ-ὄν. Ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἤδη πολλά, καθόσον αἱ ἔννοιαι τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ὅλου εἶνε διάφοροι. Ἐὰν ὅμως πρόκειται ἐντελῶς νὰ ἐκλίπη ἡ ἔννοια τοῦ ὅλου, δὲν θὰ εἶνε δυνατόν πλέον ν' ἀποδοθῇ οὔτε εἶναι οὔτε γίνεσθαι, οὔτε ποσότης κτλ. διότι ὅ,τι εἶνε ἢ γίνεται, εἶνε ἢ γίνεται κατ' ὀλοκληρίαν, ὅ,τι εἶνε τοσοῦτον ἢ τοσοῦτον εἶνε κατ' ὀλοκληρίαν τοσοῦτον κτλ. ὑποδεικνύεται δὲ οὕτω, ὡς εὐκόλως βλέπει τις, ἡ ἀναπόσπαστος λογικὴ συνοχὴ τῆς ἐννοίας τοῦ ὅλου (ὡς ἀνωτέρω τῆς ἐννοίας τοῦ ἑνός), πρὸς τὸ ὅλον Σύνστημα τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν.

Τοιοῦτου δὲ εἴδους δυσχέρειαι ὑπάρχουσιν ἀπειροὶ μὴ χηρίζουσαι ἰδιαιτέρας ἀναπτύξεως. Θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ διεξαχθῇ ἢ ἀνωτέρω ἔρευνα δι' ὅλης τῆς σειρᾶς τῶν ἐν τῷ «Παρμενίδῃ» ἐξετασθεισῶν ἐννοιῶν. Ἀρκεῖ

δμως ὅτι ἀπεκαλύφθη τὸ θεμελιῶδες σφάλμα τῆς μεθόδου: ἔλεγον (οἱ «παλαιοὶ») διαρκῶς διάφορα περὶ ἐκείνου τὸ ὅποιον εἶνε χωρὶς προηγουμένως νὰ δώσωσι λόγον περὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸ τοῦ εἶναι. Διὰ τῶν ἀνωτέρω λίαν σαφῶς καὶ ἐπιτυχῶς χαρακτηρίζεται ὁ ἀφελῆς δογματισμὸς τῆς παλαιότερας φιλοσοφίας.

Ἡ ἐπαγωγή αὕτη μᾶς φέρει ἓνα βῆμα πέραν τῶν ὅσων ἐκερδίσαμεν προκειμένου περὶ τῶν ἀποριῶν ὡς πρὸς τὸ Μὴ εἶναι, καίτοι πάντοτε πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Ἦδη ἐκεῖ εἴχομεν εὑρεῖ τὴν γενικὴν ἐννοίαν τοῦ «εἶναι» ἢ ὅποια περικλείει τὸ περιεχόμενον παντὸς ὅ,τι λέγεται. «Τὸ εἶναι, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, εἶνε τι διάφορον ἐκείνου διὰ τὸ ὅποιον λέγεται, εἴτε λέγεται περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶνε ἓν ἢ πολλὰ ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶναι δὲν εἶνε τὸ ἓν, εἰς τὴν δευτέραν δὲν εἶνε τὰ πολλὰ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶναι δὲν εἶνε ἓν ἢ πολλὰ κλπ. ἢ ἓν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ ἐν τῇ ὅποιᾳ λαμβάνεται τὸ ὄν. Ἐνας ἕκαστος ὅμως ἐκ τῶν καθορισμῶν τούτων τοῦ ὄντος προϋποθέτει ὡς βάσιν «αὐτὸ τοῦτο» τὸ εἶναι. Πολὺ ὀλιγότερον εἶνε δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῶσιν οὗτοι διὰ νὰ τὸ ἐξηγήσωσι τοῦναντίον ἐκ τῆς καθαρᾶς καὶ γενικωτέρας ἐννοίας τοῦ εἶναι ἀπορρέουσι πάντες ἐκεῖνοι οἱ καθορισμοὶ διὰ τῶν ὁποίων προσπαθοῦσι νὰ ἐξηγήσωσι τὸ καθαρὸν εἶναι π. χ. ἢ Ὀλότης: πᾶν ὅ,τι εἶνε ἢ γίγνεται, εἶνε ἢ γίγνεται καθ' ὁλοκληρίαν, καθόσον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ εἶναι (καὶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐννοίᾳ καὶ τοῦ γίνεσθαι ὡς γενέσεως εἰς οὐσίαν) περιέχεται καὶ ἡ ἀπαίτησις τῆς ὀλότητος, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ περιλαμβανομένης ἐννοίας τῆς ἀπεριορίστου καταφάσεως. Καὶ οὕτω βλέπομεν ὅτι ὅλαι αἱ ἀρχέγονοι ἐννοιαὶ τῆς διανοήσεως ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης τοῦ καθαροῦ εἶναι, ἢ ὅποια καθ' ἀνάγκην μᾶς φέρει καὶ πρὸς ὅλας ἐκείνας· καὶ ὅτι ὀφείλουσι νὰ ἀποτελῶσιν ἐν αὐτῇ αὐστηρῶς συνεχόμενον σύστημα ἐννοιῶν, ὅπως καθ' οὐσίαν ἀπεδείχθη ἤδη εἰς τὸν «Παρμενίδην», καὶ ὅπως ἀκόμη σαφέστερον θὰ γίνει καταφανὲς εἰς τὸν «Σοφιστήν».

Β) Ἀπὸ ὅλους τούτους τοὺς ἀφελεῖς, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐνόμιζον ὅτι «ἐξήντηλσαν» τὸ θέμα δώσαντες αἰῶσαν «δυνατήν περὶ αὐτοῦ πληροφορίαν», διακρίνεται, δυστυχῶς ἄνευ σαφεστέρου τινὸς χαρακτηρισμοῦ, ἄλλη τις ὁμᾶς φιλοσόφων οἱ ὅποιοι «ἄλλως» ἀπεφάνθησαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος (245 Ε). Ἐκ τῶν ἐπομένων ὅμως καθίσταται τοῦτο τοῦλάχιστον φανερόν ὅτι θὰ πρόκειται περὶ συγχρόνων, ἄρα περὶ μεταγενεστέρων τοῦ Σωκράτους φιλοσόφων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τοιούτων οἱ ὅποιοι ἐξεληθόντες τῆς σχολῆς τοῦ Σωκράτους ἔφερον μετ' ἑαυτῶν ἰδέαν τινα κριτικῆς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ δὲν παρέλειπον ἐντελῶς νὰ ἀναζητῶσι τὴν ἀφηρημένην ἐννοίαν. Πρόκειται περὶ τῆς «γιγαντομαχίας» μεταξὺ τοῦ ὕλισμοῦ τῶν Αἰσθητικῶν, ὡς νομί-

ζομεν, τῶν κυνικῶν ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ ἰδανισμοῦ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ σχολῆς ἀφ' ἑτέρου, τὴν ὁποίαν ὁ Πλάτων μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ὑπερόχου εἰρωνείας ἐκθέτει εἰς ἡμᾶς ἐνταῦθα.

Οἱ πρῶτοι θὰ ἐπεθύμουν νὰ παραδεχθῶσιν ὡς ὄν μόνον τὸ σῶμα· ἀναγκάζονται ὁμως ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ παραδεχθῶσιν ὡς ὄντα καὶ τινα μὴ ἐνσώματα. Ζητεῖται ἄρα ὁρισμὸς τοῦ ὄντος δυνάμενος νὰ ἔχη κοινήν ἰσχὺν ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν περιπτώσεων. Ὡς τοιοῦτος γίνεται δοκιμαστικῶς παραδεκτὸς ὁ ἔξης: Ὅν εἶνε πᾶν ὅ,τι κέκτηται ἰκανότητα ἢ δύναιμιν τινα τοῦ ἐνεργεῖν ἢ πάσχειν: Εἶναι ἴσον Δύναμις.—Εἶνε φανερόν ὅτι δὲν ἔχομεν ἐνώπιόν μας ὁρισμὸν τοῦ ὁποίου νὰ ἔκαμον χρῆσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ περὶ ὧν πρόκειται φιλόσοφοι, ἀλλ' ὁ Πλάτων προτείνει αὐτὸν (προτεινομένων ἡμῶν 247 D), ἀποδίδει αὐτὸν εἰς αὐτοὺς ὡς τι τὸ ὁποῖον, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἀρχῶν αὐτῶν, εὐκόλως ἐκείνοι θὰ ἠδύνακτο νὰ παραδεχθῶσι. Δὲν ἔπεται ὁμως ὅτι πρέπει ἐν αὐτῷ νὰ ἀναζητήσωμεν τὸν πλατωνικὸν ὁρισμὸν τοῦ Εἶναι.

Ἐἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Πλάτων κατηννόησε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐννοίας τῆς Δυνάμεως καὶ ἐπανειλημμένως ἠρεύνησεν αὐτήν· ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἀμέσως κατωτέρω ἐκτιθεμένων λόγων καὶ ὡς ἐκ τῆς ὅλης συνοχῆς εἰς ἣν εὐρίσκεται ἡ περικοπὴ αὕτη, δὲν ἦτο δυνατόν εἰς αὐτὸν νὰ θέλῃ νὰ τὴν χρησιμοποίησῃ διὰ νὰ ὀρίσῃ δι' αὐτῆς γενικῶς τὸ Εἶναι. Πρῶτον διότι θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὀρισθῆ πρότερον ἢ ἔννοια τῆς δυνάμεως ὡς καὶ τοῦ ἐνεργεῖν καὶ πάσχειν· τούτων ὁμως ὁ ὁρισμὸς φανερόν ὅτι θὰ προϋπέθετεν ἤδη τὴν ἔννοιαν τοῦ Εἶναι· τοῦθ' ὅπερ ἄλλως τε ἰσχύει καὶ περὶ πάσης ἐν γένει ἀποπείρας πρὸς ὁρισμὸν τοῦ Εἶναι δι' ἄλλου τινός (ἢ τῆς ὑποτιθεμένης λογικῆς αὐτοῦ προτεραιότητος). Πλὴν τούτου θὰ ὑπέκειτο ὁ ὁρισμὸς εἰς τὴν αὐτὴν κριτικὴν εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὁ κατωτέρω διὰ τῆς στίσεως καὶ κινήσεως διδόμενος: δύναμις τοῦ ἐνεργεῖν καὶ πάσχειν, ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ δύναμις θὰ ἦσαν πάλιν δύο τινά, θὰ ἐζητεῖτο ἄρα πάλιν πρωτίστως, ὡς ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, τρίτον τι τὸ ὁποῖον νὰ εἶνε κοινὸν εἰς ἀμφοτέρω ἀφοῦ αὐτὸ τὸ Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς ἀμφοτέρω. Θὰ πρέπει ἄρα νὰ ληφθῆ ὑπὸ πολὺ σοβαρὰν ἔποψιν ὁ ἐν τῷ χωρίῳ 247 E ὑπαινιγμὸς ὅτι βραδύτερον θὰ ἴδωμεν τόσον ἡμεῖς ὅσον καὶ ἐκείνοι ὅτι τὸ πρῶγμα ἔχει πάλιν ἄλλως. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν ἐπακολουθεῖ ἡ διόρθωσις, δυνάμεθα ὁμως εὐκόλως νὰ συμπεράνωμεν αὐτὴν ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ἐκτιθεμένων.

Ἡ ἄλλη ὁμως μερίς, ἢ τῶν «φίλων τῆς Ἰδέας», παραδέχεται μὲν τὸ ἐνεργεῖν καὶ πάσχειν διὰ τὰ ἀντικείμενα τῶν αἰσθήσεων ἢ διὰ τὸν κόσμον τοῦ γίνεσθαι τὸν ὁποῖον διακρίνει τοῦ κόσμου τοῦ ἀληθοῦς εἶναι καὶ θέτει ἀπέναντί του ἐν ἀπολύτῳ ἀντιθέσει, ἀποκρούει οὐχ ἠττον αὐτὰ διὰ τὸ ἀληθές, ἀναλλοίωτον, ἀκίνητον τοῦτο Εἶναι, διὰ τὰς ἀσωματάτους ἐν-

νοίας (εἶδη). Ἀνάγκη ὅμως τοῦλάχιστον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι γινώσκουμεν τὸ εἶναι· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον, ὡς πρὸς τὸ εἶναι, εἶνε ἤδη πείσχειν, κινεῖσθαι, ὡς τὸ γινώσκειν εἶνε ἐνεργεῖν (248 E). Ἐν γένει δὲν θὰ δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν εἰς τὸ εἶναι κίνησιν καὶ ἐνεργειαν, ἐὰν ἐννοεῖται δὲν θέλομεν νὰ στερήσωμεν αὐτὸ ζωῆς, ψυχῆς, φρονήσεως καὶ νοῦ μόνον καὶ μόνον ἵνα παραμείνη ὅσον τὸ δυνατόν «σεμνὸν καὶ ἅγιον» καὶ ἀκίνητον. (Τ' ἀνωτέρω μᾶς ὑπενθυμίζουσι τὰ ἐν τῇ φύσει ἱστάμενα πρότυπα, Παρμ. 132 D, Θεαιτ. 176 E, κ. ἄ.). Ἀλλ' οὕτω θὰ παρητούμεθα γνώσεως, συνειδήσεως καὶ ἐν γένει τοῦ λογικοῦ καὶ θὰ ἐξέλπει πᾶσα φιλοσοφία (249 CD). Ἐξ ἴσου ὀλίγον ἄρα ἐπιτρέπεται εἰς ἡμᾶς νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ πᾶν ἀκίνηται, ὅσον καὶ ὅτι, τοῦναντίον, τὸ πᾶν εὐρίσκεται ἐν κινήσει (ὅτι καὶ οὕτω θὰ ἐξέλπει πᾶσα γνώσις δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἐκ τοῦ «Θεαιτήτου» καὶ τοῦ «Κρατύλου»)· ὀφείλομεν ἄρα ἀμφότερα, τὸ τε ἐν ἀκινήσει καὶ τὸ ἐν κινήσει νὰ παραδεχθῶμεν ταῦτοχρόνως ὡς ὄντα. Διὰ τοῦ τοιούτου ὅμως περιπίπτομεν πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν δυσχερείαν εἰς τὴν ὁποίαν προσκρούει πᾶσα δυαδικὴ ἐξήγησις τοῦ εἶναι: ὡς ὄρισμός τοῦ εἶναι δὲν θὰ εἶνε δυνατόν νὰ χρησιμεύσῃ οὔτε ἡ ἀκίνησις οὔτε ἡ κίνησις, ἀλλὰ θὰ εἶνε ἀνάγκη ν' ἀναφέρωμεν καὶ τρίτον τι τὸ ὁποῖον νὰ περιλαμβάνῃ ἀμφότερα, τοῦ ὁποίου ἀμφοτέρω νὰ μετέχωσι· μόλις τὸ τρίτον τοῦτο θὰ εἶνε αὐτὸ καὶ τὸ εἶναι, ὡς ἐκ τῆς φύσεως δ' αὐτοῦ δὲν θὰ εἶνε οὔτε ἐν ἀκινήσει οὔτε ἐκ κινήσει. Καὶ οὕτω περατοῦται ἡ ἀπορητικὴ συζήτησις (250 E).

Διὰ νὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐκπλακῶμεν ἀπὸ τὰς σημαντικὰς δυσχερείας τῆς ἐναντίον τῶν «φίλων τῆς Ἰδέας» ἀπευθυνομένης ἐπιχειρηματολογίας, ἀνάγκη πρωτίστως νὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ τῶν λοιπῶν περὶ τοῦ εἶναι θεωριῶν, νὰ ἀποδειχθῇ τὸ σφάλμα τοῦ δογματισμοῦ οἱ ὅπαδοι τοῦ ὁποίου τολμῶσι νὰ λέγωσι πολλὰ καὶ διάφορα περὶ τῶν πραγμάτων (ὄντων) χωρὶς προηγουμένως νὰ ἔχωσι δώσει ἐπαρκῆ ἐξήγησιν εἰς ἑαυτοὺς περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ εἶναι αὐτοῦ καὶ ἑαυτοῦ. Νομίζουσιν ὅτι λύουσι τὸ ζήτημα τῆς ἐννοίας τοῦ εἶναι ὅταν προτείνουσιν οἷονδήποτε τι—τὸ ὁποῖον φαντάζονται ἐν εἰδησιακῷ πρᾶγματος—ὡς ὄν, χωρὶς νὰ παρατηρήσωσιν ὅτι διὰ νὰ θέσῃ τίς τι ὡς πρᾶγμα, τ. ἔ. ὡς ὄν, ἀνάγκη προηγουμένως νὰ ἔχῃ ὄρισῃ τὸ εἶναι. Εἶνε δὲ ἐντελῶς σύμφωνον πρὸς τὸν τελικὸν τοῦτον σκοπὸν τῆς ἀποδείξεως ὅτι αἱ ἐννοιαὶ (τὰ εἶδη), αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν ἀμυρισθητομένην θεωρίαν ἀντιπροσωπεύουσι τὸ εἶναι, παρουσιάζονται ἐνταῦθα ἐντελῶς ὡς πράγματα, ὅτι Ἰδέαι καὶ ὕλικὰ πράγματα, ἀκριβῶς ὅπως καὶ εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Παρμενίδου», τίθενται πλησίον ἀλλήλων ὡς δύο κλάσεις πραγμάτων καὶ διατυποῦται ἡ ἀπαίτησις αἱ πρῶται (αἱ Ἰδέαι) νὰ ἔχωσι ζωὴν, ψυχὴν, νοῦν, συνεπῶς καὶ κίνησιν διὰ νὰ μὴ στερηθῇ τὸ εἶναι τῶν τῶσιν οὐσιωδῶς ἀνηκόντων εἰς αὐτὸ προσδιορισμῶν. Διὰ τοῦ

τοιούτου ὅμως ἀποδεικνύεται ἐν τέλει ἀπλῶς ὅτι καὶ ἡ περὶ τοῦ ὄντος θεωρία αὕτη ἀναγκάζεται νὰ προϋποθέσῃ ὡς ἐξ ἴσου ἀρχεγόνως ὑπάρχοντα δύο τινά, καὶ δὴ ἀντίθετα: ἀκίνησιαν καὶ κίνησιν, ὑποπίπτει ἄρα εἰς τὸ αὐτὸ τυπικὸν σφάλμα εἰς τὸ ὁποῖον ὑποπίπτει καὶ ἡ ἀντίθετος ὑλιστικὴ θεωρία, νομίζει τοὔτέστιν ὅτι εἶνε εἰς θέσιν νὰ ὀρίσῃ, ἐὰν κατ' ἀρχὴν εἶγε τοὔτο δυνατόν, τὸ εἶναι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον διὰ τοιούτων, καὶ μάλιστα τώρα διὰ δύο ἀντιφατικῶν πρὸς ἀλλήλας ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι αὐταὶ αὖται προϋποθέτουσιν ἤδη τὴν ἐννοιαν τοῦ εἶναι.

Δὲν ἠθέλησεν ἄρα ὁ Πλάτων νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι αἱ ἐννοιαὶ εἶνε ἔμψυχα, λογικὰ ὄντα, εἶδος τι πνευμάτων, ὡς λίαν παραδόξως συνεπέρανον ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου συγγραφεῖς τινες. Τὸ τοιοῦτον εἶνε ἀδύνατον καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ὅλη αὕτη θεωρία παρουσιάζεται εἰς ἡμᾶς ὡς ξένη καὶ ἀνασκευάζεται ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ δογματικαὶ περὶ τοῦ εἶναι θεωρίαι. Πάντα ταῦτα, τοῦναγτίον, ἀναφέρονται μᾶλλον ἀπὸ σκοποῦ ὡς δυνάμενα νὰ λεχθῶσιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ δογματικοῦ ἐκείνου τρόπου τοῦ λύειν τὸ ζήτημα τοῦ εἶναι διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως πραγμάτων ἢ ὄντων, ἡ ὁποῖα ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἀποδεικνύεται ὡς μέθοδος ἀδύνατος καὶ ῥιζικῶς ἐσφαλμένη.

Ἐξ ὅλων τούτων μόνον ἐν ἠδύνατο σοβαρῶς νὰ ὑποστηρίξῃ ὁ Πλάτων: ὅτι αἱ Ἰδέαι, ὄχι ὡς πράγματα ἀλλ' ὡς λειτουργίαι τῆς γνώσεως θεωρούμεναι, δὲν δύνανται νὰ εἶνε ἐστερημέναι τῆς ἀμοιβαίας καὶ μεταβιλλομένης πρὸς ἀλλήλας σχέσεως διὰ νὰ εἶνε κατ' ἀρχὴν δυνατὴ ἡ γνῶσις. Τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ ἡ τόσον βαρυσήμαντος εἰς τὸ τέλος τῆς ὕλης ταύτης κριτικῆς ὑπάρχουσα δήλωσις: πάση δυνάμει ἀνάγκη ν' ἀντικρουσθῇ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος αἶρει γνῶσιν, φρόνησιν καὶ νοῦν καὶ μῶλον τοὔτο θέλει νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι, δῆποτε περὶ οἴουδῆποτε (249 C). Συνέπεια τούτου εἶνε ἀληθῶς ὅτι κατὰ ταῦτα ἀνάγκη ἀμφοτέρω ταῦτο χρόνως νὰ γίνωσι δεκτά: ἀκίνησία καὶ κίνησις' καὶ πράγματι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν λέγοντες ὅτι ἀμφοτέρω οὐσιωδῶς εἶνε ἀποδοτέα εἰς τὸ εἶναι, ὄχι ὅμως ὑπὸ τὴν ἐννοιαν ὅτι θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὀρισμὸς τοῦ εἶναι. Τοῦτο παραμένει ὡς ἡ ἀρχέγονος ἐννοια τὴν ὁποίαν πᾶσαι αἱ λοιπαὶ προϋποθέτουσιν ἐνῶ αὕτη αὕτη δὲν προϋποθέτει καμμίαν.

Ἡ ἀρχέγονος αὕτη ἐννοια— θὰ ὑποδείξωμεν, προλαμβάνοντες, τὴν λύσιν—σημαίνει τὴν σύνδεσιν ἐν γένει· θεμελιοῖ τὸ πρῶτον πάντα τὰ καθ' ἑκαστον εἶδη συνδέσεων, ταῦτοχρόνως ὅμως, ὡς ἀκριβῶς θ' ἀπεδειχθῇ, ἀπειρίαν ἀμοιβαίων καὶ ποικίλων σχέσεων. Πράγματι λοιπὸν τὸ εἶναι δὲν στερεῖται ζωῆς, φρονήσεως, κινήσεως' αὐτὸ ὅμως καθ' ἑαυτό, ὡς ἐκ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ φύσεως, εἶνε τι πολὺ ῥιζικώτερον πάντων τούτων τῶν τόσον θεμελιωδῶν, τόσον ἀναποφεύκτων ἐννοιῶν, ὡς εἶνε ῥιζικώτερόν τι ὅλων τῶν ἐννοιῶν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς δυνάμεως, τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν πολλῶν, τοῦ ὅλου καὶ τοῦ μέρους καὶ ὅλων ἐν γένει ἐκείνων ὅσα κατὰ τὸ διάστημα τῆς κριτικῆς ταύτης συζητήσεως ἤλθον εἰς φῶς χωρὶς

ὅμως νὰ βεβαιωθῶσι δι' ἱκανοποιητικῆς συναγωγῆς. Διότι εἶναι σημαίνει τὴν τελευταίαν ἔκφρασιν τῆς ἐν τῇ διανοήσει θέσεως ἐν γένει, συνεπῶς τοῦ κρίνειν, τοῦ ἐκφράζεσθαι, αὐτοῦ τοῦ Λόγου· διὰ τοῦτο κατ' ἀνάγκην περιλαμβάνεται ἤδη εἰς πᾶν τὸ καθ' ἕκαστον λεγόμενον, δὲν εἶνε συνεπῶς δυνατόν νὰ ἐξηγηθῇ δι' οἰουδήποτε καθ' ἕκαστον λεγομένου ἀλλ' ἀπαραιτήτως ὀφείλει νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς. Τὸ λέγειν ὅμως σημαίνει ἐν γένει σύνδεσιν. εἶναι, συνεπῶς, ἀποτελεῖ τὴν γενικὴν ἔκφρασιν τῆς συνδέσεως ἐκ τῆς ὁποίας κατόπιν ἀναπτύσσονται τὰ θεμελιώδη εἶδη συνδέσεως, ἄρα τῆς συνδέσεως ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου (τῶν Κατηγοριῶν), αἱ ὁποῖαι πάλιν ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν ἄλλων τῶν κατ' ἰδίαν συνδέσεων καθιστῶσαι αὐτὰς τὸ πρῶτον ἤδη δυνατόν. Ἴδου ὁποῖαι εἶνε αἱ Ἰδέαι κατὰ τὴν γνησίαν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀποδιδομένην εἰς αὐτὰς σημασίαν: καθαφαί μεθοδολογικαὶ ἔννοιαι τῆς γνώσεως· ἐν ᾗ ἡ θεωρία περὶ τῶν πραγματοειδῶν ἐκείνων ἐννοιῶν ἢ εἰδῶν ἀπὸ ἀντικειμενικῆς ἀπόψεως καὶ ἱστορικῶς ἐξεταζομένη μνημονεύεται ὡς αὐτόχρημα ξένη θεωρία, χαρακτηριστικώτατα δὲ ὑπὸ εἰρωνείας περιβαλλομένη, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ δογματικῶς τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τοῦ εἶναι ἐπιληρηθεῖσαι θεωρίαι, ἀποδεικνύεται ὡς ὑποπίπτουσα εἰς τὸ αὐτὸ θεμελιώδες μεθοδολογικὸν σφάλμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ σφάλμα τοῦ δογματισμοῦ ἐν γένει ὅτι, τ. ἔ. δίδεται σωρεία ὀρισμῶν περὶ τοῦ ὁποῖα τινὰ εἶνε τὰ «ὄντα» πρὶν ἢ τεθῇ τὸ ἐρώτημα τί εἶνε αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ θεμελιώδης ἔννοια τοῦ εἶναι.

Ἄλλὰ ποῖοι εἶνε οἱ φίλοι τῆς «Ἰδέας»; Ποίους ἄρα γὰρ πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὡς ἀντιπροσώπους τῆς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀποκρουομένης ταύτης ἀλλὰ δι' αὐτῶν τούτων τῶν τεχνικῶν ὄρων τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ διαλόγων ἐκφραζομένης θεωρίας;— Ἀφοῦ εἶδομεν ἤδη εἰς τὸν «Παρμενίδην» τὸν Πλάτωνα ὄχι μόνον ἀντικρούοντα ἀλλὰ καὶ ἀνηλεῶς κατακερματίζοντα τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ παρεξηγηθεῖσαν περὶ τῶν Ἰδεῶν θεωρίαν, οὐδ' ἡ ἐλάχιστη πλέον δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς θεωρίας τῶν Ἰδεῶν ὡς ἀντιπροσωπεύετο αὕτη ὑπὸ μαθητῶν τοῦ Πλάτωνος, μετὰ πλείστων παρεξηγήσεων καὶ διαρκῶς ἀξαναούσης ἀντιφάσεως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁλονὴν ἐμβριθεστῆραν καθισταμένην ἀντίληψιν αὐτῆς. εἶνε γενικῶς γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Πλάτωνος δὲν ὠρχίζοντο εἰς τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου. Ὁ Ἀριστοτέλης δὲν εἶχε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐγκαταλείψει ἀκόμη τὴν σχολὴν ταύτην ὅταν ἤρξατο τῆς ἐναντίου αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου τοῦ κριτικῆς ἐν τελείᾳ διαφωνίας πρὸς αὐτὸν εὐρισκομένης, οὐδύλλως ἀπηλλαγμένης βαρειῶν παρεξηγήσεων, καὶ οὔτε πάνποτε μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ διατυπουμένης· τῆς κριτικῆς ταύτης μόνον τὸ ἐκτάκτως συμπυκνωμένον ἀπόσταγμα περιεσώθη ἐν τῇ «Μεταφυσικῇ». Ὅπισθεν ἄρα τῶν «φίλων τῆς Ἰδέας» τοῦ «Σοφιστοῦ» κρύπτονται μόνον τοιοῦτοι ὁπαδοὶ

τοῦ Πλάτωνος οἱ ὅποιοι δὲν ἠκολούθησαν τὰς προόδους τοῦ διδασκάλου ἀλλ' εἶχον παραμείνει εἰς τὴν ἐπιπολαίαν περὶ τῶν Ἰδεῶν ἀντίληψιν τὴν φανταζομένην ταύτας ἐν εἴδει πραγμάτων, ἀντίληψιν τὴν ὁποίαν πράγματι δὲν ἠννόουν νὰ ὑποστηρίξωσι, διὰ τῶν πολλῶν αὐτῶν μεταφορικῶν ἐκφράσεων, αὐτὰ τὰ προγενέστερα συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, καίτοι καθίστων αὐτὴν πιθανήν, ἐναντίον τῆς ὁποίας ὅμως ἐνόμιζεν οὗτος ὅτι ὄφειλε τοσοῦτον ἐνταυτέρω νὰ ἀντεπεξέλθῃ ὅσον περισσότερο συνήντα αὐτὴν εἰς ἄλλους, φίλους τε καὶ ἀντιπάλους, χρησιμοποιοῦντας τοὺς ἰδίους αὐτοῦ τεχνικοὺς ὅρους. Εἶνε, ὡς ἐκ τούτου, λίαν ἀξιοπαρατήρητον ὅτι ὡς τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀμφισβητουμένης γνώμης τονίζεται (248 A) ἀκριβῶς ὁ χωρισμὸς τῶν «εἰδῶν» ἢ ἀφηρημένων ἐννοιῶν, ὡς χωρισμένων (χωρὶς) ἀπὸ τοῦ κόσμου τῶν σωμάτων καὶ τοῦ γίνεσθαι, τοῦτέστιν ἀκριβῶς ἡ ἐσφαλμένη ἐκείνη ἀντίληψις περὶ τῶν Ἰδεῶν τὴν ὁποίαν ἐγνωρίσαμεν εἰς τὸν «Παρμενίδην» καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀριστοτέλης λαμβάνει ἐπιμόνως ὡς βάσιν τῆς ἐναντίον τῆς θεωρίας τῶν Ἰδεῶν κριτικῆς αὐτοῦ, μηδεμίαν κάμνων διάκρισιν μεταξὺ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς τὸν «Παρμενίδην» ὅποιος δὲν ἐσχημάτισε διάφορον ἰδέαν περὶ τῶν Ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος, εἶνε φυσικὸν νὰ κηρυχθῇ ὑπὲρ τῆς ἀποδοκιμαστικῆς γνώμης, οὐδὲ θὰ ἠδύνατο τὴν φορὰν ταύτην νὰ ἐπικαλεσθῇ εὐλογοφανῶς τὴν σιωπὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, καθόσον εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι οὗτος εἰς δύο χωρία τῆς «Μεταφυσικῆς» ἀναφέρεται εἰς τὸν διάλογον ἡμῶν.⁽¹⁾

Τὰ ἀνωτέρω καθορισθέντα ἀποτελοῦσι πάλιν σημαντικὸν βῆμα πρὸς τὰ ἔμπροσ. Ὅσον βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Πλάτων δὲν φρονεῖ ὅτι διὰ τὸν ὄρισμὸν τοῦ καθαροῦ εἶναι δύναται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἡ δύναμις τοῦ ἐνεργεῖν καὶ πύσχειν ἢ ἡ ἀκίνησις καὶ ἡ κίνησις, τόσον σοβαρῶς δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ δήλωσις του ὅτι ἀμφοτέρω : κίνησις καὶ ἀκίνησις συνεπῶς καὶ ἐνεργεῖν καὶ πύσχειν, ἤτοι Δύναμις δέον νὰ ἀνίγκουσιν εἰς τὰς Ἰδέας καὶ δι' αὐτῶν εἰς πᾶν ὅτι εἶνε, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ οὔτε ζωὴ, οὔτε ψυχὴ, οὔτε συνείδησις, οὔτε γνῶσις, οὔτε καὶ συνεπῶς φιλοσοφία. Αἱ Ἰδέαι, καὶ μετ' αὐτῶν τὸ εἶναι, δὲν θὰ ἴστανται εἰς τὸ ἐξῆς, ὅπως βλέπομεν αὐτὰς ἀκόμη εἰς τὸν «Θεαίτητον», ἀκίνη-

1) Μεταφ. E 2, 1026 b 14, πρβλ. K 8, 1064 b 29, ἀναφέρεται ἀναμφιβόλως εἰς τὸν «Σοφιστήν» τοῦ Πλάτωνος 254 A. Ἡ ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου διατυπωθεῖσα ἀμφισβήτησις τῆς γνησιότητος ὁλοκλήρου τοῦ βιβλίου K οὐδόλως καθιστᾷ ἀβεβαίαν τὴν σχέσιν, ὡς νομίζει ὁ Zeller, Philos. d. Gr. II a σελ. 447 σήμ. 2, διότι τὸ αὐτὸ κατ' οὐσίαν ἀναγιγνώσκωμεν καὶ ἐν E 2. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ χωρίον ἐν K ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἐν E μόνον πρὸς τὸν «Σοφιστήν» ἠδύνατο νὰ σχετίζεται. Ἐπίσης δυσκόλως δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ ἡ σχέσις τῶν Μεταφ. N 2 1089 a 1-5 πρὸς Πλατ. Σοφ. 237 A καὶ 242 A.

τοι, σεμναὶ καὶ ἅγιοι, ἀλλὰ θὰ περιλαμβάνουσι τελείως ἐν αὐταῖς τὶς ἐννοίας κινήσεως, ζωῆς καὶ ψυχῆς, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον δὲν ἀποκλείονται ὑπ' ἐκείνων, ἀλλὰ τοῦναντίον ἔχουσιν ἐν ἐκείναις τὴν ἀρχέγονον βάσιν καὶ θεμελίωσιν των. Τὸ τοιοῦτον δὲν σημαίνει ὅτι αὐταὶ αὐταὶ αἱ Ἰδέαι μεταβάλλονται εἰς τι κινήτον, ζῶν, ἢ ἔμψυχον, εἰς πράγματα τὰ ὁποῖα ἀπλῶς μεταλαμβάνουσι κινήσεως, ζωῆς ἢ ψυχῆς, ἀλλὰ αἱ Ἰδέαι εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσδίδει εἰς τὰ πράγματα κίνησιν, ζοὴν καὶ ψυχὴν, ἄρα φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν βάσιν καὶ αἰτίαν πάντων τούτων. Καὶ οὕτω ἀμφοτέρωτα ἦτε κινήσις καὶ ἡ ἀκίνησις δὲν περιλαμβάνονται ἀπλῶς γενικῶς εἰς τὸ εἶναι ἀλλ' εὐρίσκονται ἤδη ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ καθαρῶ εἶναι, τοῦτέστι τῶν Ἰδεῶν. Δὲν ἔχομεν πλέον ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, τὸ τῶν πραγμάτων τῶν μετεχόντων τῶν Ἰδεῶν, τὴν κίνησιν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὸ τοῦ καθαρῶ εἶναι τῶν Ἰδεῶν, τὴν ἀκίνητον ἀκίνησιν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο μαζί (ξυναμφοτέρα 249 D) ἰσχύουσι δι' ἀμφοτέρωτα: διὰ τὰς Ἰδέας καὶ σὺν ἐπὶ πᾶσι περὶ παντὸς ὅ,τι μεταλαμβάνει αὐτῶν, τοῦτέστι, περὶ παντὸς τὸ ὁποῖον, συμφώνως πρὸς αὐτὰς, «εἶνε» ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον. Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ ἀναμεινωμένον κατόπιν τῶν ὅσων εἶχον προηγουμένως λεχθῆ προκειμένου περὶ τῶν θεωριῶν τοῦ Ἡρακλείτου καὶ τῶν Ἐλεατῶν, θὰ τὰ ἴδωμεν δὲ κατωτέρω ἐπιβεβαιούμενα ὑπὸ τῶν λεχθησομένων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν ὅλων τῶν καθαρῶν καθορισμῶν τοῦ εἶναι ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων εὐρίσκονται οἱ δύο μνημονευθέντες τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἀκινήσεως. Ἦδη μετὰ τὸν «Παρμενίδην» δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχωσι ἄλλως τὰ πράγματα ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἐκεῖ τόσον συγκεκριμένως ὑπεδεικνύετο μᾶλλον ἢ ἐξεδηλοῦτο, τώρα θὰ λεχθῆ ἠητῶς καὶ σαφῶς, θὰ ἀφαιρεθῆ οἶονεὶ τὸ περικάλυμμα τὸ ὁποῖον ἀπέκρυπτεν ἐκεῖ τὸ μυστικὸν ἀπὸ ὅσους δὲν εἰσεχώρουν εἰς τὰ μεγάλα βίβη.

Ἡ σπουδαιότης τῆς αὐτόχρομα ἀνατροπικῆς ταύτης ἀνακαλύψεως καθίσταται ἰδιαιτέρως αἰσθητὴ ἐὰν ἀναλογισθῶμεν τὰς μέχοι τοῦδε ὡς μέγιστα; θεωρουμένας παραχωρήσεις εἰς τὸ γίνεσθαι καὶ παραβιάζομεν αὐτὰς πρὸς τὰ νῦν κτηθέντα. Ἐν παραβολῇ πρὸς τὸν μέχοι τοῦδε μονομερῆ τονισμόν τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν εἰδῶν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς σημαντικὴ πρόοδος τὸ ὅτι εἰς τὸν «Φαίδωνα» καθιεροῦτο ἴδιον εἶδος τῆς ζωῆς, ὡς γενικὴ ὅμως «Αἰτία» τοῦ γίνεσθαι καὶ παρέχεσθαι παρουσιάζοντο ὄχι τὰ καθ' ἕκαστον εἶδη ἀλλ' ἡ ὅλη ἐννοια, τοῦτέστιν ἡ ἰσχύς αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὡς ὑποθέσεως. «Αὐτὸ» ὅμως τὸ εἶδος καὶ τὰ εἶδη παρέμενον ἐν τούτοις πάντοτε ἀκίνητα ἐν ἑαυτοῖς: κινήσις, ἐνεργεια καὶ πάθος, γίνεσθαι καὶ παρέχεσθαι, παρέμενον ἀναλλοίωτα καὶ ἀποκλειστικῶς πρὸς τὸ μέρος τῶν εἰς τὰς Ἰδέας μετεχόντων πραγμάτων. Ὁμοίως ὅταν ἐλέγετο εἰς τὸν «Θεαίτητον» (155 E) ὅτι καὶ αἱ πράξεις καὶ αἱ γενέσεις καὶ τὰ συμβαίνοντα, καὶ μετ' αὐτῶν τὸ ἐνεργεῖν καὶ πάσχειν καὶ ἡ εἰς ἀμφοτέρωτα ταῦτα ἀναφερομένη δύναμις, ὄφειλον νὰ θεωρηθῶ-

σιν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ εἶναι (ἐν οὐσίας μέρει), εἶχε τοῦτο τὴν αὐτὴν σημασίαν ὅπως ὅταν εἰς τὸν «Φαίδωνα» 78 ἐπ. γίνεται διάκρισις μεταξὺ τοῦ ἀμεταβλήτου καὶ μεταβλητοῦ ὡς τῶν δύο εἰδῶν τοῦ εἶναι τὰ ὁποῖα ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὸ ὅλον περιεχόμενον τῆς ἐννοίας αὐτοῦ. Ἡ οὐσία ὅμως καὶ τῆς πράξεως, καὶ αὐτῆς τῆς γενέσεως παραμένει, καθὼς οὐσία, ἐξ ἴσου ἀκίνητος καὶ ἀγαλλοίωτος, ὅπως ἐν γένει, καὶ ἰδίως κατ' αὐτὸν τὸν «Θεαίτητον» (176 E), τὰ εἶδη ὡς πρότυπα «ἴστανται ἐν τῷ εἶναι», χωρὶς νὰ θίγῃ αὐτὰ οὔτε ἡ ἀλλοίωσις οὔτε καὶ ἡ ἀπλή σχετικότης τῶν φαινομένων. Ἡ γένεσις καὶ ἡ ἐνέργεια δὲν ἐκτείνεται ἐπ' αὐτῶν. καθ' οἷανδὴποτε σημασίαν, ἐνῶ ἀντιθέτως, αὐταὶ ἐκτείνονται ἐπ' ἐκείνων. Πολὺ πέραν ἐκείνων φθάνει ἡ ἤδη κτηθεῖσα ἀποψις καθ' ἣν ἡ δύναμις τοῦ ἐνεργεῖν καὶ πιάσκειν, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ κίνησις, ἡ ζωὴ καὶ ἡ ψυχὴ ἀνήκουσιν αὐτόχρομα εἰς τὴν ἐννοίαν τοῦ ὄντος, τοῦθ' ὅπερ προὑποθέτει ὅτι πάντα ταῦτα ὀφείλουσι νὰ προὑπαρχωσιν ἤδη ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ ἐννοίᾳ τοῦ εἶναι καὶ νὰ ἀπορρέωσιν ἐξ αὐτῆς. Ἐν σχέσει πρὸς πάντα ταῦτα εἶνε ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ τὸ ἐξῆς : ὅτι ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων καθορισμῶν παρουσιάζονται, ὡς ἀμέσως μετ' αὐτῶν συνδεόμενοι καὶ νοῦς, φρόνησις καὶ γνῶσις. Καὶ αὐτοί, ὡς καὶ ὀλόκληρος ἡ φιλοσοφία, θὰ κατεστρέφοντο, ἂν τὸ καθαρὸν εἶναι δὲν ἐκέκτητο κίνησιν, ζωὴν, ψυχὴν, καὶ μάλιστα δυνάμει αὐτῆς τοῦ ταύτης τῆς ἐννοίας. Ἡ φυσικώτερον ἐξήγησις τῶν ἀνωτέρω θὰ ἦτο ἡ βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ εἶναι καὶ διανοήσεως. Ἀλλὰ καὶ ὑφ' οἷαν μορφήν παρουσιάζεται τὸ πρᾶγμα προὑποθέτει ὅτι ἡ διάνοσις καὶ ἡ γνῶσις δὲν ἀντιπροσωπεύουσι πλέον, ὡς τοῦτο ἐγένετο εἰς τὸν «Φαίδωνα», ἀπλῶς τὴν ἀποψιν τῶν πραγμάτων ἐν καταστάσει ἀκινήσεως, ἀλλ' ἔχουσι περιλάβει ἐν ἑαυταῖς πλήρη τὴν ἐννοίαν τῆς κινήσεως. Τὸ χάσμα τὸ ὁποῖον εἶχε διανοιξεί ἐν τῷ ὅλῳ τοῦ εἶναι καὶ τῆς γνώσεως ἡ κατάταξις τῆς ἀκινήσεως καὶ τῆς κινήσεως εἰς δύο διακεκριμένας καὶ ἀπολύτως ἀσυμβιβάστους κατηγορίας τοῦ εἶναι, δύναται τότε μόνον νὰ κλεισθῇ ὅταν εἰς ἀμφοτέρω τὸ εἶναι καὶ τὴν γνῶσιν ἐπεκταθῶσιν ἀμφοτέρω: ἡ κίνησις καὶ ἡ ἀκίνησις, ἐν ἴσῳ μέτρῳ καὶ ἐξ ἴσου ἀρχηγόνως, τόσον ἐπὶ τῶν τρόπων διαμορφώσεως (τῶν εἰδῶν) ὅσον καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν δι' αὐτῶν διαμορφουμένων (τῶν φαινομένων). Ἀμφοτέρω ἄρα καὶ ὡς ἐκ τῆς ὅλης τῶν θεμελιώσεως ἐν τῷ εἶναι, ὡς καὶ ἐν τῇ γνώσει, πρέπει νὰ μετέχωσι τόσον τοῦ εἶναι καὶ τοῦ Μὴ—εἶναι, ὅσον καὶ τῆς ἀκινήσεως καὶ κινήσεως καὶ μάλιστα κατ' ἴσα μέρη, τὰ δὲ ζεύγη ταῦτα τῶν ἐννοιῶν (εἶναι—Μὴ εἶναι, Ἀκίνησις—Κίνησις) θὰ εὐρίσκονται ἀναμεταξύ των εἰς ἀναγκαίαν ἀμοιβαίαν σχέσιν. Πάντα ταῦτα ἠδύνατο ἤδη νὰ προῖδη ὁ μετὰ τῶν διαλεγόμενων προσώπων σκεπτόμενος, ἄλλως τε δὲν ἀφίστανται πολὺ τῶν ἐν τῷ «Παρμενίδῃ» ἐκτεθέντων. Τὰ περαιτέρω ἐν τῷ ἡμετέρῳ διαλόγῳ ἐκτιθεμένα θὰ ἐπιβεβαιώσωσι ταῦτα.